

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นาฏยศาสตร์เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นตัวชี้บ่งได้ถึงความจริงอย่างมีอารยธรรมของชาติ ศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ อาภรณ์และจาตุรงค์ มนตรีศาสตร์ (2517, หน้า 67) ได้กล่าวว่า “นาฏศิลป์เป็นที่รวมของศิลปะและแสดงความเป็นอารยะของชาติ” ในขณะนี้เราไม่สามารถสกัดกั้นศิลปทางตะวันตกได้ เราใช้ศิลปะด้านตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลเพื่อสนองอารมณ์ เพื่อก่อให้เกิดความรื่นเริงสนุกสนาน จนมองไม่เห็นความสำคัญของศิลปประจำชาติไทย และจากความนิยมชมชอบต่อวัฒนธรรมต่างชาติ จึงมีผลสืบเนื่องไปถึงค่านิยมที่มีบทบาทต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดปัญหาติดตามมาหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม การเมือง และการศึกษา ตลอดจนวัฒนธรรมที่ดึงามของชาติด้วย ศิลปนาฏศิลป์ได้มีบทบาทและมีส่วนช่วยสืบสานวัฒนธรรมของชาติ วิมลศรี อุปรมัย (2526, หน้า คำนำ) ได้กล่าวถึงในเรื่องนี้ว่า “การแสดงในด้านนาฏกรรม นอกจากจะนำมาใช้เพื่อประสานผลประโยชน์แก่สังคมแล้ว นาฏศิลป์ยังได้ชื่อว่าได้มีโอกาสช่วยสืบทอดมรดกและวัฒนธรรมของชาติให้แพร่หลาย วัฒนาถาวรควบคู่ไปกับสังคมไทยด้วย”

ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์จึงต้องอาศัยกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างภูมิปัญญาให้แก่สังคม สมคิด โชติกวณิชย์ (2534) กระบวนการทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมและสืบทอดวัฒนธรรมของชาติ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการทางการศึกษานั้นกระบวนการที่มีระบบและต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้การทำนุบำรุงส่งเสริม และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมได้สมบูรณ์ที่สุด

วิชานาฏศิลป์เป็นส่วนหนึ่งของวิชาที่อยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534, หน้า 55) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยดังนี้

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการ ค่านิยม เจตคติ พฤติกรรมและบุคลิกภาพเน้นการปฏิบัติจริงโดยใช้กิจกรรม จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีนาฏศิลป์ ลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพื่อยุทธประโยชน์ให้มีการปลูกฝังลักษณะดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการเกี่ยวกับความดีงาม
2. มีความสามารถในการวิเคราะห์ วิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหา มีความสามารถในการแสดงออกและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
3. มีความเสียสละ สามัคคี มีวินัย ประหยัด ซื่อสัตย์ กตัญญู กตเวทิตะ รักการทำงานและเห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย
4. มีความสนใจแสวงหาความรู้ และรูปแบบการทำงานต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้ความรู้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินงานและการดำรงชีวิต
5. สามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาและพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองได้

ในการที่จะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว การสอนของครูมีบทบาทมากต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ ครูที่สอนวิชานาฏศิลป์จะต้องมีความสามารถเฉพาะตัวและความชำนาญ อาภรณ์ มนตรีศาสตร์และจาตุรงค์ มนตรีศาสตร์ (2517, หน้า 323) ได้กล่าวถึงครูนาฏศิลป์ที่ดีจะต้องมีความรู้ด้านวิชาการและทฤษฎีศิลป์ มีความชำนาญภาคปฏิบัติด้านศิลปะ ซึ่งทำให้เป็นนาฏศิลป์ชั้นครูที่มีความสามารถทางสมอง มีความสมบูรณ์ทางร่างกาย มีพรสวรรค์และความสามารถเฉพาะตัวประกอบกันขึ้นเป็นครูนาฏศิลป์ที่ดี ดังนั้นครูผู้สอนนาฏศิลป์จึงจำเป็นที่จะต้องมีทักษะทางการปฏิบัติควบคู่กับทฤษฎี จากการประเมินผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 6) พบว่าโรงเรียนชาดครุดนตรีและนาฏศิลป์ จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การสอนกิจกรรมนาฏศิลป์เป็นกิจกรรมเน้นการปฏิบัติ ครูต้องมีความรู้หรือความชำนาญในเรื่องที่จะสอนเสียก่อน จึงเป็นปัญหาที่สำคัญในการสอนของครูมากที่สุด เนื่องจากครูมีพื้นฐานความรู้และทักษะในการสอนไม่เพียงพอที่จะถ่ายทอดให้นักเรียนได้ ครูที่ร้องว่าไม่เป็น ไม่สามารถที่จะสาธิตให้นักเรียนดูได้และเรื่องใดครูไม่มีความรู้ก็จะผ่านไปโดยไม่สอน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527, หน้า 36) และจากรายงานสรุปการติดตามผลและแนะนำการใช้หลักสูตร ปิงบประมาณของจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ จำนวน 69 จังหวัด บังอร พุ่มสะอาด (2529, หน้า 26) พบว่า ครูไม่นิยมสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เพราะครูปฏิบัติไม่ได้ และมองไม่เห็นประโยชน์ของนาฏศิลป์ ทำให้ครูสอนเฉพาะกิจกรรมเน้นจังหวะ กิจกรรมการร้องเพลงและกิจกรรมเน้นการฟัง แต่การสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ ครูยังมีปัญหาอยู่เช่นเดิมและมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการสอนเพราะครูปฏิบัติไม่ได้ ไม่มั่นใจในการสอน ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2524) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดองค์การ

บริหารส่วนจังหวัดราชบุรี ปรากฏว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ มีบางจุดประสงค์ที่ครูไม่สามารถสอนให้บรรลุจุดประสงค์ได้ เนื่องจากครูขาดความรู้พื้นฐาน วิชาทักษะดนตรีและนาฏศิลป์ ครูมีความต้องการให้จัดการฝึกอบรมการสอนดนตรีและนาฏศิลป์หรือมีวิทยากรให้คำแนะนำ มาถนพ ภูภักดี (2530) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนดนตรีและนาฏศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี โดยใช้แบบสอบถามครูผู้สอนดนตรีและนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2529 จำนวน 230 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนต้องการให้ทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือจังหวัดจัดให้มีการอบรมครูผู้สอนอย่างน้อยปีละครั้ง โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับโน้ตดนตรีสากล การขับร้องเพลงไทย และการรำตามแบบนาฏศิลป์ไทยที่ถูกต้อง

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หนทางหนึ่งในการที่จะช่วยในการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ได้คือ การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งจะเพิ่มสมรรถภาพให้กับครูสอนนาฏศิลป์ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบที่มุ่งเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ทักษะหรือความชำนาญการและทัศนคติ สมชาติ กิจยรรยง และอรจรรย์ ณ. ตะกั่วทุ่ง (2539, หน้า คำนำ) กล่าวว่า รูปแบบหนึ่งของการพัฒนาบุคคลหรือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็คือ การจัดให้มีการฝึกอบรม การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะหรือความชำนาญ เกิดทัศนคติและจริยธรรมที่ดีในการทำงาน รวมทั้งสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนได้เหมาะสมกับบทบาทและหน้าที่และความรับผิดชอบของคน การฝึกอบรมจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมจำเป็นต้องมีหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเป็นกรอบและเป็นแนวทางในการจัดฝึกอบรมให้กับครู หลักสูตรการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญของการฝึกอบรม เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติงานของผู้สอนหรือวิทยากร ในหลักสูตรการฝึกอบรมจะกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา วิธีการและการประเมินผลเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการฝึกอบรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สะท้อนให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ ทักษะ ทัศนคติที่ดี เพื่อไปปรับและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา ให้ครูผู้สอนนาฏศิลป์ได้มีความรู้ความสามารถทางพื้นฐานนาฏศิลป์ ทั้งในด้านทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ เพื่อจะได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมครูนาฏศิลป์ ในระดับประถมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร คือ ครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา

2. เนื้อหา คือ หลักสูตรการฝึกอบรมครั้งนี้จะพัฒนาให้ครอบคลุมถึงความรู้ความเข้าใจทักษะปฏิบัติ ดังนี้

- 2.1 การร่ายรำเบื้องต้นและโครงสร้าง หลักการสอน การวัดผล กิจกรรมนาฏศิลป์
- 2.2 การใช้ภาษาท่าและการแสดงง่าย ๆ
- 2.3 รำประกอบเพลง
- 2.4 รำวงมาตรฐาน
- 2.5 การแสดงพื้นเมือง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมหมายถึง การสร้างและใช้ชุดฝึกอบรม เพื่อ เสริมสร้างความรู้ทางทฤษฎีและการปฏิบัติด้านกิจกรรมนาฏศิลป์ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ครูนาฏศิลป์ หมายถึง ครูที่สอนนาฏศิลป์ที่สอนนักเรียนประถมศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษาที่มีต่อการฝึกอบรมครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา แล้วแสดงออกด้วยการตอบแบบสอบถามความคิดเห็น

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้หลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับครูสอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา เพื่อให้ครูผู้สอนนาฏศิลป์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษาต่อไป
2. ได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมในรายวิชาอื่น ๆ หรือระดับอื่น ๆ
3. ได้พัฒนาครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษาในด้านนาฏศิลป์